

Sebas Parra, Mestre

Josep-Maria Terricabras

Estic molt content de participar en aquest volum de record i homenatge a Sebas Parra. Tinc mala memòria, però això només em preocupa a mitges perquè sé que allò que ens ajuda a tirar endavant no són només la memòria i els records individuals -que també tenen els robots-, sinó tot allò que ens queda de les experiències viscudes, de les vivències compartides. En la meua relació i amistat de molts anys amb en Sebas he tingut precisament l'oportunitat de compartir amb ell idees i projectes que m'han ajudat i commogut. N'hi estaré sempre agraït. Va ser ell qui, per exemple, em va explicar una anècdota per mi decisiva: una nena nicaragüenca, preguntada a classe de matemàtiques “¿Què es dividir?”, va respondre “Repartir con justícia”. Exactament, aquí rau la diferència bàsica entre els humans: quan les coses es divideixen per concentrar-se en uns quants (apropiació capitalista) o quan se'n fa partícips a tots (participació social). L'educació popular havia arribat a la nena nicaragüenca, que havia assumit el que deia Paulo Freire: perquè “lluitar per l'educació és lluitar per la justícia”, perquè “l'educació és un acte d'amor”. Certament, el llenguatge més senzill sovint expressa el pensament més agut.

Després de molts anys, miro enrere i m'adono que vaig conèixer en Sebas de la manera més sorprenent: a classe de lògica! No en recordo els detalls, però en conservo la impressió. Devia ser el 1988, quan jo encara feia classe a l'Institut de Sant Feliu de Guíxols i només donava l'assignatura de lògica al Col·legi Universitari de Girona, on tenia alguns alumnes que feien assignatures diverses en un curs d'adaptació a la Facultat de Lletres: a començament de curs, pel setembre, entro a classe i allà, a les taules de la banda dreta, hi ha un alumne nou, que fa l'adaptació a la Secció de Filosofia; és una mica més gran que la majoria, però després vaig saber que tots dos érem del mateix any; estudiant discret, no es vol fer notar, potser sembla una mica tímid; no vaig tardar a endevinar que no n'era gens, de tímid, sinó que en aquell escenari es devia sentir simplement intimidat per l'assignatura i pel professor. Però, ¿què s'esperava que li ensenyés jo, a aquell xicot, amb un curs de lògica matemàtica? Realment, els programes d'adaptació, de transició o de mil noms, acostumen a ser absurdes curses d'obstacles per anar d'una banda a l'altra, quan el que caldria seria remoure les paràlisis existents i no inventar obstacles nous, potser més sofisticats, sinó oferir estímuls per al

creixement intel·lectual i personal.

Per sort, en Sebas va superar aviat aquella situació; ho sé perquè va superar el curs, en el sentit que -com ell mateix recordava- no el va acabar. Ell ja era mestre i va fer moltes coses, entre altres un postgrau a la UAB d'Educació d'Adults, que seria una de les grans passions de la seva vida. Això va ser la sort d'en Sebas. La meva, que el curs inacabat de lògica fos el començament de la nostra amistat que mai més no va tenir res a veure amb la lògica, de fet, amb cap lògica. Només cinc anys després, veig que ell mateix ja és professor d'Educació Social a la UdG i que la seva filla Mariona és alumna meva: treballadora i reflexiva com el seu pare ha estat professora de filosofia de centres públics.

Va ser justament molt poc després de les nostres frustrades sessions de lògica quan ell i en Francesc Carbonell em van proposar de treballar junts i em van fer president d'una associació, GRAMC, que era l'acrònim relativament simple d'un nom més aviat llarg i complicat: "Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i Treballadors Estrangers." Era un moment en què l'arribada a Girona i rodalies de molts migrants, sobretot senegambians, creava situacions ben noves d'acolliment, adaptació i convivència; es feia urgent la creació d'una associació multicultural, sense ànim de lucre, que treballés en l'àmbit de la intervenció social i educativa, i que potenciés al màxim -tal com vam dir- la solidaritat, l'hospitalitat, la igualtat d'oportunitats, la llibertat, el respecte mutu i la convivència entre totes les persones i grups amb estada temporal o permanent. Nosaltres posàvem l'èmfasi en els aspectes educatius, laborals, socials i culturals, per anar construint una societat oberta, plural i tolerant. Santa Coloma de Farners va començar creant l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally. De seguida s'hi van afegir Salt i molts altres llocs; així va ser com, ja el 1989, amb la col·laboració entusiasta de la Fundació SER·Gi, neix oficialment l'associació GRAMC. Podria explicar moltes anècdotes d'aquella llarga història però, de fet, ja s'ha explicat molt bé i se n'ha mostrat l'extensió, la força i el sentit. Hi vam passar, evidentment dificultats i contratemps, però n'estàvem contents i sorpresos, ben mirat n'estàvem nosaltres mateixos agraïts; de tant en tant en recordàvem facècies, disgustos i alegries barrejades, i quan en Sebas reia a gust, no reia només amb la boca, li reia la cara sencera: ell tenia el carnet de soci número 2 de Gramc, i jo, mig avergonyit, o potser del tot, he de reconèixer -ho faig públic per primera vegada- que al cap de força temps -en una votació, repassant una llista?, en un no-sé-què-, vaig descobrir per casualitat que tot i que semblava ser el president, mai no havia pagat cap quota i no era per tant soci de l'entitat. ¿Vaig ser un avançat de Francesc Pujols i em vaig creure que, pel

fet de ser català, ja ho tenia tot pagat? No cal endolcir i dissimular: més aviat havia estat un membre despistat bastant poc exemplar. I recordo que, enmig de la benèvola riallada general, em vaig sentir molt desconcertat.

Tots érem amateurs, uns més despistats que altres, però mai ningú no es va quedar enrere en l'entusiasme i la dedicació, ni tampoc en el rigor i la convicció per defensar els drets de tots els ciutadans sense distinció. Durant anys, la forma de treballar a Gramc va ser realment contagiosa i expansiva. L'Escola Samba Kubally, en record d'un dels nostres que havia mort, va tenir un gran ressò i va recollir premis estatals i internacionals per la feina feta. Tot d'una, però, vam descobrir que potser des del començament no havíem entès prou bé el nom del company homenatjat; ens en passaven de totes, però no era el moment de canviar el nom ni que fos per una lletra, i ho vam deixar tot tal com ho teníem, tal com se l'havia conegut a ell: el nom, com sempre, només és un signe que, és clar, pot arribar a ser molt important, i el de "Samba Kubally" ho era per a nosaltres. De fet, era una bandera.

Com que parlo de noms, em referiré al pseudònim que va fer servir en Sebas al començament de la, diguem-ne, transició, que es veu que encara dura i no se sap ben bé cap a on transita; jo llavors estava acabant els estudis a Alemanya i ell va tenir l'habilitat de triar un àlies que va presentar com a (co)autor dels seus propis escrits; trobo divertit que triés un nom com el de "Pere Nicolau", que va ser el nom real d'un pintor igualadí del segle XIV amb obrador a València. El feia servir quan li convenia, però a vegades ja no feia servir el pseudònim com a pseudònim, és a dir, en comptes del seu nom, sinó que els posava tots dos de costat i llavors la cosa encara era més divertida: si no estaves molt al cas, no sabies si hi havia realment pseudònim o si en Sebas ja no treballava sol sinó vés a saber amb qui.

El seu sentit de l'humor, exprés o disfressat, no li va pas estalviar disgustos, persecució i fins i tot presó, perquè sempre va mantenir una actitud crítica allà on fos, al carrer, a l'empresa, a les escoles, al sindicat, a l'ajuntament i davant l'administració, l'empresa, al sindicat, a l'administració o a l'Ajuntament. Ell sempre va ser constant i intens en el seu treball d'educador i de còmplice amb els més desfavorits. Amb ell vam defensar els drets de tots, també els nostres quan s'agredien. Això em porta a esmentar un cas que no és bo que quedi oblidat, però que hi podria quedar: el 1993 -sí, el 93!-, el Secretari General de Benestar Social li va obrir un expedient a en Sebas perquè, com a vicepresident del Gramc, havia fet unes declaracions crítiques en què deia que el programa d'aquell Departament per a l'alfabetització de 35.220 persones a Catalunya era "tècnicament molt flux" i

“una campanya d’imatge”. Ell feia la crítica des del Gramsc i nosaltres el recolzàvem; l’expedient administratiu era absolutament inadmissible; per això vam protestar amb fermesa i decisió: si defensem de debò la llibertat d’expressió, hem de ser rotunds encara que l’ataquin -i certament, més- aquells que ens havia semblat que també la defensaven. La protesta, però, no feia cap efecte, el procés continuava i jo, com a president de la institució, vaig anunciar que presentava una demanda als tribunals contra el director general del Departament de Benestar Social. Ben bé al límit del temps, es va retirar l’expedient.

En Sebas ha estat un amic alhora compromès i desinteressat: el seu tarannà, la seva actitud i el seu compromís sempre t’interpel·laven però mai no senties que et reprotxés res. Bé he de destacar ara la seva feinada precisament a l’Escola d’Adults i particularment la seva llarga etapa, intensa i trencadora, en la direcció de l’Escola de Salt, creada el 1976 i en què ell va treballar tants anys. El diàleg entre tots, alumnes i mestres, va ser una peça fonamental que va posar en qüestió el mètode tradicional, estrictament autoritari. La descoberta i la participació dels alumnes havia de guanyar la batalla a l’estricta transmissió de coneixements rebregats que ja feia massa anys que es servien reescalfats a les aules. La realitat només l’acaba descobrint de debò cadascú; només així es poden entendre les condicions de vida dels que t’envolten; només així els pots acabar valorant i estimant. Vaig tenir el goig que en Sebas em convidés a anar alguna vegada a Salt. El que s’hi va fer era realment memorable, com també ho va ser, malauradament, la miopia i l’estretor administrativa dels que van fer la vida impossible a en Sebas que, per no perjudicar més el centre, el 2006 va demanar el trasllat a l’Escola d’Adults de Girona. Allà es va jubilar. Una Escola d’Adults és un sensor esplèndid, per extensió i intensió, de l’estat de l’educació global. Lamentablement, continua essent un sector maltractat de tant desaprofitat. Cap Escola, i les d’Adults menys, no hauria de rebre empentes de l’Administració sinó impulsos i encoratjaments.

En Sebas i jo som d’una generació que pensàvem que tindríem la sort de deixar un món millor del que havíem trobat. No haurà estat així, però hi va haver uns anys que fins i tot ho semblava. Em diuen que molta gent de la generació que ens ve al darrere ja no creu que el món es pugui canviar i fins i tot que molts de generacions més joves ja no tenen com a interès bàsic la transformació social. Ho lamento encara més profundament, perquè això deu voler dir que no només fa fallida el projecte sinó aquells que l’haurien de dur a terme. En Sebas, però, no era pas de la mena optimista -que és una categoria psicobiològica-, sinó de la mena compromesa i esperançada, que té a veure amb les necessitats de la gent i amb projectes

polítics i morals de transformació. A ell, precisament, el van atreure i captivar la força de l'Amèrica Llatina dels anys 60 i 70 i les possibilitats de canvi i revolta que s'hi descobrien. Amb el que podia fer aquí ell no en tenia pas prou, perquè era un internacionalista de debò. I allò que més li va robar el cor, tant com per implicar-s'hi a fons durant anys, va ser el projecte educatiu i alfabetitzador promogut per la revolta sandinista a Nicaragua. De rebot, hi va haver agermanaments a casa nostra, i el Daniel Ortega sandinista va venir de visita. Quan a la UdG em van preguntar com se l'havia de tractar oficialment en la invitació que se li feia, vaig respondre ràpid: "Comandante Ortega". Tant aquí com allà, en Sebas va viure com a cosa absolutament pròpia, perquè ho era, l'acabament de l'analfabetisme, que va ser una fita cultural i política absolutament excepcional. Recordo com preparava el viatge per anar-ho a celebrar allà: se l'emportava l'emoció, una emoció que no era només una reacció cultural sinó que era social, cívica, política. Nicaragua esdevenia el primer país de Llatinoamèrica que podia dir, i demostrar, que s'havia tret de sobre la lacra de l'analfabetisme. Era un pas fonamental cap al progrés social, cap a la llibertat col·lectiva perquè, tal com ensenya Paulo Freire, no n'hi ha pas prou d'ensenyar a llegir i escriure. En Sebas s'hi havia implicat del tot i era just que ho anés a celebrar allà, amb els seus. Hi va acabar fent vint-i-quatre viatges!

Per això, anys després, l'evolució autoritària d'Ortega, per a molts gairebé incomprendible, ens va fer tant de mal a tots, molt a en Sebas. Però ell sabia, amb una intensitat que he trobat en pocs companys, com n'és d'important haver fet la feina quan tocava fer-la, feina transformadora, és a dir, feina que canvia les circumstàncies de vida de la gent, feina que reforma i trasbalsa, i que després ja és molt difícil que es fongui, encara que hi hagi molt vent o massa pluja. En Sebas sabia perfectament que allò que s'havia fet a Nicaragua, amb milers d'infants, joves i adults aprenent a llegir i a escriure, allò que ell havia ajudat a fer, era radicalment indestructible: ho és l'educació que no és pintura sobreposada, carcassa superficial o aparença ritual sinó transformació de persones i estructures; quan l'educació promou coneixements amarats de valors a favor dels que més pateixen, dels més maltractats, l'educació és una acció profundament revolucionària perquè capgira la realitat. Així és com l'entenia en Sebas. I feia goig de sentir-lo, de sentir-l'hi.

La feina que va arribar a fer és enorme i ja és feta, es pot dissimular o arraconar, però no es pot fer que no s'hagi fet. Hi ha un debat clàssic sobre el poder de Déu: que ho pot tot, menys fer que no s'hagi fet allò que ja està fet. Per això el nostre fer és tan important: no es pot desmuntar allò que no és simplement un muntatge sinó una realitat que s'aguanta sobre si mateixa i que s'empara en altres realitats

amigues i paral·leles. En Sebas –que va tenir el goig de conèixer personalment Paulo Freire el 1992- va ser qui, és clar, em va suggerir de convidar-lo a venir a la Càtedra Ferrater Mora. Ho vaig intentar de seguida, però Freire ja era gran i no em va ser possible d’assegurar-ne la presència, que hauria estat –com ha passat amb altres convidats de la Càtedra- una alenada extraordinària d’energia per a molts; l’intent va arribar massa tard. Una llàstima, perquè no va ser simplement un fracàs organitzatiu -d’altres en vam tenir-, sinó una autèntica frustració personal i col·lectiva. Recordo perfectament el dia i l’hora que vaig confirmar-li, a en Sebas, la impossibilitat de tirar-ho endavant. Tots dos asseguts al despatx, tots dos compungits. Llavors el Nucli Paulo Freire de la UdG encara no existia –es va crear el 2004-, però m’agradaria pensar que aquell dia també va servir perquè en Sebas es reafirmés en la necessitat de tenir un projecte estable amb el nom de Paulo Freire a la nostra universitat.

No puc acabar sense referir-me breument als premis i reconeixements que en Sebas va rebre: tots li feien il·lusió i el reconfortaven, però puc assegurar, perquè jo hi era, que el “Premi Mestres 68” de l’any 2000 li va fer una il·lusió molt personal, molt especial: va ser un reconeixement a ell com a mestre, per tot el que havia fet com a mestre, un reconeixement simbòlicament i globalment molt potent. I en el camp de les alegries també he de dir que, des del començament del segle vint-i-ú, una de les més grans i més impactants que va tenir va ser la de fer el coneixement personal d’Orlando Pineda, amb qui va establir “una amistat fraterna eterna”, en paraules seves. Certament, amb el mestre Pineda en Sebas va conviure, va viatjar, va assistir a trobades i congressos de tota mena, va compartir accions i publicacions. Ningú entre nosaltres no ha arribat a conèixer i apreciar Orlando Pineda com en Sebas. I també és bona l’altra direcció perquè, fora de nosaltres, parents i amics, em sembla que ningú més sinó Orlando Pineda ha sabut fer pública arreu la valoració i estima que li professem tots aquells que el reconeixem com a mestre.

[Begur, 30 de juliol del 2023]